

Sygn. akt IV U 2252/12

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 11 marca 2013r.

Sąd Okręgowy/Sąd Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w Częstochowie

Wydział IV

w składzie:

Przewodniczący SSO Marek Przysucha

Protokolant Ewelina Trojanowska

po rozpoznaniu w dniu 11 marca 2013 r. w Częstochowie

sprawy K. T.

przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddziałowi w C.

w przedmiocie skargi o wznowienie postępowania zakończonego prawomocnym wyrokiem Sądu Okręgowego w Częstochowie IV Wydziału Pracy i Ubezpieczeń Społecznych z dnia 14 lutego 2012r. sygnatura akt IVU 1764/11

wznawia postępowanie i zmienia wyrok Sądu Okręgowego w Częstochowie IV Wydziału Pracy i Ubezpieczeń Społecznych z dnia 14 lutego 2012r. sygnatura akt IVU 1764/11 oraz decyzję z 4 października 2011r. w ten sposób, iż zobowiązuje Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w C. do wypłaty świadczenia emerytalnego na rzecz ubezpieczonej K. T. od 1 października 2011r.

Sygn. akt IV U 2252/12

UZASADNIENIE

Decyzją z dnia 4 października 2011 roku znak (...) Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w C. zawiesił K. T. wypłatę emerytury od 1 października 2011 roku na podstawie art. 28 ustawy o zmianie ustawy o finansach publicznych. W uzasadnieniu decyzji organ rentowy wskazał, że emerytura podlegała zawieszeniu, ponieważ ubezpieczony nadal kontynuował zatrudnienie.

W następstwie zaskarżenia tej decyzji przez ubezpieczoną Sąd Okręgowy – Sąd Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w Częstochowie wyrokiem z dnia 14 lutego 2012 roku, sygn. akt IV U 1764/11, oddalił odwołanie.

Od powyższego wyroku K. T. wniosła skargę o wznowienie postępowania powołując się na wyrok Trybunału Konstytucyjnego z dnia 13 listopada 2012 roku oraz wnosząc o zobowiązanie ZUS do niezwłocznej wypłaty zawieszonych świadczeń emerytalnych wraz z odsetkami.

Organ rentowy w odpowiedzi na skargę wniósł o podjęcie rozstrzygnięcia zgodnego z wyrokiem Trybunału Konstytucyjnego z dnia 13 listopada 2012 roku, sygn. akt K 2/12.

Sąd Okręgowy ustalił i zważył, co następuje :

Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w C. decyzją z dnia 16 września 2008 roku przyznał ubezpieczonej prawo do emerytury od 1 sierpnia 2008 roku przyznał ubezpieczonemu prawo do emerytury. Zaskarżoną decyzją z dnia 4 października 2011 roku wstrzymał jej wypłatę od dnia 1 października 2011 roku. Odwołanie ubezpieczonej od tej

decyzji zostało przez Sąd Okręgowy – Sąd Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w Częstochowie oddalone wyrokiem z dnia 14 lutego 2012 roku w sprawie o sygn. akt IV U 1764/11.

W dniu 20 stycznia 2012 roku grupa senatorów RP VIII kadencji złożyła do Trybunału Konstytucyjnego na podstawie art. 191 ust. 1 pkt 1 w zw. z art. 188 pkt 1 Konstytucji RP wnioski o zbadanie zgodności ustawy z dnia 16 grudnia 2010 roku o zmianie ustawy w zakresie, w jakim z powodu uzyskiwania przez emeryta przychodu z tytułu zatrudnienia kontynuowanego po nabyciu prawa do emerytury bez uprzedniego rozwiązania stosunku pracy z pracodawcą skutkuje zawieszeniem prawa emerytury również wobec emerytów, którzy nabyli prawo do emerytury na mocy wcześniejszych przepisów, bez konieczności rozwiązywania stosunku pracy jest zgodny z art. 2, art. 21, art. 64 Konstytucji RP oraz art. deklaracji Protokołu dodatkowego nr 1 do Europejskiej Konwencji Praw Człowieka.

Trybunał Konstytucyjny wyrokiem z dnia 13 listopada 2012 roku w sprawie K 2/12 orzekł, iż art. 28 ustawy z dnia 16 grudnia 2010 roku o zmianie ustawy o finansach publicznych oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. Nr 257, poz. 1726 oraz z 2011 roku Nr 291, poz. 1707) w związku z art. 103a ustawy z dnia 17 grudnia 1998 roku o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (Dz. U. z 2009 roku Nr 153, poz. 1227, z 2010 roku Nr 40, poz. 224, Nr 134, poz. 903, Nr 2005, poz. 1365, Nr 238, poz. 1578 i Nr 257, poz. 1726, z 2011 roku Nr 75, poz. 398, Nr 149, poz. 887, Nr 168, poz. 1001, Nr 187, poz. 1112 i Nr 205, poz. 1203 oraz z 2012 roku poz. 118 i 25), dodanym przez art. 6 pkt 2 ustawy z dnia 16 grudnia 2010 roku, w zakresie, w jakim znajduje zastosowanie do osób, które nabyły prawo do emerytury przed 1 stycznia 2011 roku, bez konieczności rozwiązania stosunku pracy, jest niezgodny z zasadą ochrony zaufania obywatela do państwa i stanowionego przez nie prawa wynikającą z art. 2 Konstytucji Rzeczypospolitej.

Trybunał Konstytucyjny na podstawie art. 39 ust. 1 pkt 1 ustawy z dnia 1 sierpnia 1997 roku o Trybunale Konstytucyjnym (Dz. U. Nr 102, poz. 643, z 2000 roku Nr 48, poz. 552 i Nr 53, poz. 638, z 2001 Nr 98, poz. 1070, z 2005 roku Nr 169, poz. 1417, z 2009 roku Nr 56, poz. 459 i Nr 178, poz. 1375, z 2010 roku Nr 182, poz. 1228 i Nr 197, poz. 1307 oraz z 2011 roku Nr 112, poz. 654) postanowił umorzyć postępowanie w pozostałym zakresie.

Z uwagi na zasadę bezpośredniego stosowania konstytucji [art.8ust.2 Konstytucji], niekonstytucyjność prawa istnieje od daty obowiązywania konstytucji nie od orzeczenia Trybunału Konstytucyjnego.

Pogląd tego rodzaju w pełni akceptuje SN w swoich orzeczeniach. Tytułem przykładu można wskazać na orzeczenia stwierdzające, iż :

Akt normatywny uznany przez Trybunał Konstytucyjny za niezgodny z Konstytucją, ratyfikowaną umową międzynarodową lub ustawą nie powinien być stosowany przez sąd w odniesieniu do stanów faktycznych sprzed ogłoszenia orzeczenia Trybunału [SN postanowienie z 7 grudnia 2000 r. III ZP 27/00].

Sądy powszechne są uprawnione do badania zgodności stosowanych przepisów ustawowych z Konstytucją[Wyrok SN z 704.1998r. IPKN 90/98 ,OSNP 2000/1/638576.].

Analogiczne poglądy wyrażane są przez przedstawicieli polskiej nauki

Prof. W. Skrzydło stwierdza, „że sędzia ma prawo badania zgodności ustawy (umowy międzynarodowej) i odmowy jej stosowania. Nie ma zaś obowiązku korzystania z pytań prawnych do Trybunału Konstytucyjnego. Prawo to nie narusza uprawnień Trybunału w zakresie uchylania aktów sprzecznych z Konstytucją skutecznych erga omnes, a nie w jednostkowym przypadku, jak w wypadku sądu. Tylko taka interpretacja czyni realną zasadę bezpośredniego stosowania Konstytucji wyrażoną w jej art. 8 ust. 21.

Z kolei prof. A. Kozak wskazuje, iż respektowanie monopolu Trybunału Konstytucyjnego na wszelkie formy stwierdzenia niezgodności ustawy z Konstytucją faktycznie utrwała dotychczasową praktykę, w której sądy były ograniczone w swych kompetencjach zasadą wyłączności ustawy. Tymczasem wola ustrojodawcy jest jasna; wprowadzając do naszego porządku prawnego instytucję „bezpośredniego stosowania Konstytucji” oraz ustanawiając,

iż sędziowie podlegają „jedynie Konstytucji i ustawom” dał wyraz dążeniu do zmiany dotychczasowej sytuacji w dziedzinie zależności między ustawą i Konstytucją. Respektowanie przez sądy tradycyjnego monopolu Trybunału Konstytucyjnego, ukształtowanego pod rządami poprzednio obowiązujących regulacji, byłoby sprzeczne z art. 178 ust. 1 Konstytucji, nie można bowiem realizować zawartej w nim dyrektywy i jednocześnie opierać swe orzeczenia na ustawach sprzecznych z Konstytucją. Sformułowanie art. 193 Konstytucji wskazuje przy tym wyraźnie, iż nie było intencją ustrojodawcy, aby na sądach ciążył obowiązek zwracania się do Trybunału Konstytucyjnego o orzekanie o niezgodności ustaw z Konstytucją zawsze, ilekroć tekst ustawy będzie wzbudzać podejrzenia o taką niezgodność².

Autor ten podkreśla, iż próby ograniczenia bezpośredniego stosowania Konstytucji jedynie do „odważnej wykładni ustaw w świetle konstytucji”, bez stosowania kryterium hierarchicznego wobec ustaw nie znajdują oparcia w literalnej wykładni art. 8 ust. 2 Konstytucji i związanych z nim przepisów ustawowych. Intencje autorów tego rodzaju poglądów są zrozumiałe, widać w nich wyraźną obawę przed ewolucją państwa prawnego w państwo sędziów. Problem więc raczej nie w tym „czy”, ale „jak” dopuścić orzekanie sądów na podstawie Konstytucji.

Prof. Bogusław Banaszak wskazuje natomiast, iż sądy mają prawo kontroli incydentalnej ustaw w zgodzie z Konstytucją.

W ramach sporów należy zwrócić uwagę na systematykę Konstytucji i umiejscowienie art. 8 w części ogólnej Konstytucji.

Po co bowiem ustawodawca zapisał nie jak poprzednio, iż sędziowie podlegają ustawom lecz podlegają Konstytucji i ustawom, jeśli by nie mieli prawa kontroli³.

Należy także wskazać, iż art.190ust.3 Konstytucji nie może być interpretowany jako zawieszający konstytucje [jej art.8]. Dlatego niekonstytucyjność decyzji i jej ustawowej podstawy powstaje od daty jej wydania a nie od daty orzeczenia TK. Odmienna wykładnia konstytucji [relacji art.2, art.8 i art.190] oznaczałaby, iż ustawodawca może instrumentalnie wykorzystywać ustawy aby osiągnąć określone korzyści fiskalne i zawieszać obowiązywanie konstytucji do daty wyroku TK. Taki pogląd jest jednak zaprzeczeniem normatywnego i bezpośredniego skutku konstytucji [art.8]. Jednocześnie po stronie ubezpieczonych powstawałaby ewidentna szkoda w postaci utraty emerytury jako wynik bezprawia legislacyjnego.

W sprawie należy także wskazać, iż po myśli zasady równości [art.32 Konstytucji] nie uprawnione jest różnicowanie uprawnień ubezpieczonych według daty przejścia na emeryturę w zakresie łączenia pracy i emerytury.

W sprawie objętej wznowieniem pojawiała się także kwestia zgodności art.103 ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych dodanego art. 6 ustawy z 16 grudnia 2010r o zmianie ustawy o finansach publicznych oraz niektórych innych ustaw [Dz.U. Nr 257, poz.1726] będącego podstawą zaskarżonej decyzji z art.32 Konstytucji. W zakresie tej kolizji nie ujętej we wniosku do TK, Sąd podziela pogląd prof. Inetty Jędrasik –Jankowskiej ujęty w artykule „Nierozwiązanie stosunku pracy jako przyczyna zawieszenia prawa do emerytury”[PiZS,9/2011,s.22 in.]

Art. 28 ustawy zmieniającej powoduje, że przepis art. 103a ustawy emerytalnej działa w odniesieniu do osób, które prawo nabyły przed datą wejścia art. 103a w życie, nie jako przepis odraczający wypłatę do czasu zajścia ryzyka, ale jako przepis zawieszający prawo.

Zawieszenie prawa do emerytury (jako przyczyna wstrzymania wypłaty świadczenia) jest modyfikacją ogólnej zasady, że prawo do świadczenia ustaje, jeśli ustanie którykolwiek z warunków wymaganych do uzyskania tego prawa (art. 101).

Wobec tego, że ustawodawca nie odróżnia pojęć „ryzyko ubezpieczeniowe” (sytuacja chroniona prawem) i „warunki nabycia prawa”, warunkiem w rozumieniu art. 101 jest też ustanie sytuacji chronionej.

Modyfikacja polega zaś na tym, że prawo do emerytury, jako prawo nabywane dożywotnio, nie może ustać, jednak (przejściowe) nie zachowanie sytuacji chronionej (powrót na rynek pracy) powoduje zawieszenie wypłaty świadczenia.

Zawieszenie prawa jest więc specyficznym rodzajem wstrzymania wypłaty świadczenia stosowanym w prawie emerytalnym wówczas, gdy ryzyko (czasowo) przestaje zachodzić. Inaczej mówiąc, jeśli treścią ryzyka emerytalnego jest odejście z rynku pracy, to powrót na rynek pracy oznacza, że ryzyko przestaje zachodzić, co uzasadnia zawieszenie (zrealizowanego) prawa do emerytury.

Przepisy wprowadzające zawieszenie są więc reakcją prawa na ustanie sytuacji chronionej (powrót do działalności zawodowej). A zatem treścią ryzyka jest prawo do zaprzestania pracy, to powrót na rynek pracy oznacza zawieszenie ustalonego prawa do świadczenia.

Ustanie zakresu zawieszenie należy do ustawodawcy, który jednak coraz częściej odstępkuje od stosowania tego instrumentu, przyjmując fikcję prawną, że pracujący emeryt nie powróci na rynek pracy.

Konstrukcja prawna jest tu więc następująca: spełnienie warunków (wiek i ewentualne staż) i zajście ryzyka (rozwiązanie stosunku pracy) oznacza przyznanie emerytury, ale powrót emeryta na rynek pracy powoduje zawieszenie świadczenia.

Odstąpienie od zawieszenie jest wynikiem przyjęcia fikcji prawnej, że powrót nie nastąpi.

W aktualnym stanie prawnym fikcją prawną, że emeryt nie powróci na rynek, przyjmuje się stosując kryterium wieku i kryterium wysokości osiąganych przychodów.

Zgodnie z art. 103a ust. 2 ustawy emerytalnej nie zawiesza się prawa do emerytury osobom, które osiągnęły powszechny wiek emerytalny, bez względu na wysokość osiąganych zarobków, natomiast w odniesieniu do emerytów, którzy nie osiągnęli powszechnego wieku emerytalnego, stosuje się dodatkowo kryterium wysokości uzyskiwanych przychodów. W znaczeniu prawnym emeryt nie powrócił na rynek pracy, jeżeli jego faktyczny przychód nie przekracza 70% przeciętnego wynagrodzenia.

Z mocy art. 28 ustawy zmieniającej fikcji, że emeryt, który ukończył 60/65 lat albo nie osiągnął tego wieku, ale jego przychód nie przekracza 70% przeciętnego wynagrodzenia, nie powrócił na rynek pracy, nie stosuje się w odniesieniu do emerytów, którzy nabyli prawo do emerytury w okresie od 1 stycznia 2009 roku do 31 grudnia 2010 roku.

A zatem wejście w życie art. 28 ustawy zmieniającej dodatkowo podzieli pracujących emerytów na tych, którzy mogą łączyć emeryturę i zarobek bez ograniczeń, i na tych którzy nie mogą pobierać emerytury osiągając zarobek, czym zostanie naruszona zasada równego stosowania prawa w takiej samej sytuacji faktycznej (tj. pozostawiania przez emeryta w stosunku pracy).

Przyjęcie w art. 28 ustawy zmieniającej rozwiązanie przeczy zasadzie, że emeryci, niezależnie od sposobu, w jaki ten status uzyskali, powinni być w zakresie zasad łączenia emerytury i zarobku (czyli na rynku pracy) traktowani jednakowo.

Cechą relatywną uzasadniającą rozróżnienie zasad łączenia zarobku z emeryturą mogą być jedynie cechy różniące emerytów, tj. osiągnięcie lub nieosiągnięcie (powszechnego) wieku emerytalnego, rozmiar zatrudnienia, wysokość osiąganych zarobków lub rodzaj źródła przychodów.

Okoliczności znalezienia się na rynku pracy nie są cechą mogącą służyć do rozróżniania uprawnień, tj. odmiennego traktowania pracujących emerytów, którzy ukończyli 60/65 lat.

Z tego względu art. 103a w roli przepisu zawieszającego prawo do zrealizowanego świadczenia, nadaną mu przez art. 28 ustawy zmieniającej, narusza konstytucyjną zasadę równego traktowania osób mających te same cechy (wiek, wysokość zarobków, rodzaj zatrudnienia), które mogą stanowić kryterium odmiennego traktowania.

Nierówność [dyskryminacja ubezpieczonej] przebiega pomiędzy osobami, które tak jak ona utraciła emeryturę [zawieszono emeryturę] a takimi, które poprzez zwolnienie z pracy i ponowne zatrudnienie u tego samego pracodawcy zachowały prawo do emerytury.

Wobec powyższego Sąd Okręgowy, na mocy art. 412 § 2 k.p.c. wznowił postępowanie i zmienił wyrok Sądu Okręgowego – Sądu Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w Częstochowie z dnia 14 lutego 2012 roku, sygn. akt IV U 1764/11 oraz decyzję z 4 października 2011 roku w ten sposób, że zobowiązał Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w C. do wypłaty świadczenia emerytalnego na rzecz ubezpieczonej K. T. od 1 października 2011 roku.

1 W.Skrzydło: Sądy i Trybunały w praktyce stosowania konstytucji, w: Podstawowe problemy stosowania konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej Raport wstępny, Warszawa 2004, s.278 .

2 A. Kozak: Konstytucja jako podstawa decyzji stosowania prawa w: Z zagadnień teorii i filozofii prawa Konstytucja. Red. A .Bator, Wrocław 1999,s.114.

3 Bogusław Banaszak, Porównawcze prawo konstytucyjne współczesnych państw demokratycznych, Warszawa 2007 s.117-121, Zob. przypis 4.